

পূব কামৰূপ মহাবিদ্যালয়ৰ দৰ্শন বিভাগৰ
সহকাৰী অধ্যাপিকা কল্পনা ভাগৱতী
ছাত্ৰ-ছাত্ৰী তথা সাহিত্যপ্ৰেমী ৰাইজৰ
মাজত ইতিমধ্যে সুপৰিচিত। ‘বাধা আৰু
অন্যান্য’ শ্ৰীমতী ভাগৱতীৰ দ্বিতীয়
প্ৰকাশিত পুথি। ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত অণুগল্প,
গল্প আৰু কবিতাবোৰ ইতিমধ্যে পূব
কামৰূপ মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক আলোচনী,
অঞ্চলৰ বিভিন্ন স্মৃতিগ্ৰন্থ, বাতৰি কাকত
আদিত প্ৰকাশ পাইছে আৰু পাঠকৰ পৰা
সমাদৰ লাভ কৰিছে।

—প্ৰকাশক

বাধা

আৰু অন্যান্য...

কল্পনা ভাগৱতী

कृतज्ञता—

पूब-कामरूप महाविद्यालय महिला कोष
यादर गोकुलमी
अशोक कुमार नाथ
ड॰ नयनमणि बरुवा
चन्दन कुमार शर्मा
हीरकज्योति शर्मा
निपज्योति डेका
आरु बाबु-मुनीले..

कल्लना भागवती

RADHA : A collection of assamese short stories & poems composed by Kalpana Bhagabati and Published by Women cell, Pub Kamrup College, Baihata Chariali, Kamrup (Assam)

প্রথম প্রকাশ : ৮ মার্চ, ২০২৩
প্রকাশক : পূব কামৰূপ মহাবিদ্যালয় মহিলা কোষ
গ্রন্থস্বত্ব : লেখিকাৰ দ্বাৰা সংৰক্ষিত
বেটুপাত, অঙ্গসজ্জা : চন্দন কুমাৰ শৰ্মা
ডি.টি.পি. : নিপজ্যোতি ডেকা
মুদ্রণ : ডিজাইন ইণ্ডিয়া, বাইহাটা চাৰিআলি, কামৰূপ
মূল্য : ৮৫ টকা

‘মনৰ দুখ মনৰ ভিতৰতে কঢ়িয়াই লৈ ফুৰা’—
সকলো ‘ৰাধা’ৰ হাতত—
মোৰ
‘ৰাধা আৰু অন্যান্য’
অৰ্পণ কৰিলোঁ।

অৱতৰণিকা...

দূৰে দূৰে কোৱা ৰাধা
তোমাৰ কৰুণ কাহিনী.....

“..... এটা চিৰন্তন সত্য কথা
হ’ল— সত্য কেতিয়াও হেৰাই নাযায়
বসুন্ধৰাৰ পৰা। সত্যৰ গাত
আউজিয়েই এই পৃথিৱীখন আজিও
পৃথিৱী হৈ আছে আৰু সদায় থাকিব।
মনৰ দুখ মনৰ ভিতৰতে কঢ়িয়াই লৈ
ফুৰা প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়েই আচলতে
এগৰাকী ৰাধা। এই দুখ নাৰীগৰাকীয়ে

সূচীপত্ৰ

কঢ়িয়াই লৈ ফুৰে জীৱনৰ শেষৰ উশাহটোলৈকে।
বাস্তৱতেই হওঁক অথবা কল্পনাতেই হওঁক, তেওঁৰ
মনৰ ভিতৰত থাকে এজন কৃষক, যিয়ে এগৰাকী
নাৰীৰ অন্তৰৰ পবিত্ৰ প্ৰেমক পূৰ্ণতা প্ৰদান কৰে।
একেদৰে প্ৰতিজন প্ৰকৃত পুৰুষৰ অন্তৰাত্মাতো
থাকে এজনী ৰাধা, যাক পুৰুষজনে কঢ়িয়াই লৈ
ফুৰে মৃত্যুপৰ্যন্ত। প্ৰিয় বা অপ্ৰিয় যিয়েই নহওঁক,
এয়ে সত্য যে সেইগৰাকী ৰাধা হ'ব পাৰে
পুৰুষজনৰ অৰ্ধাংগিনী অথবা তেওঁৰ জীৱনৰ সাঁচা
প্ৰেমৰ প্ৰেমিকাগৰাকী।

ৰাধা নাৰী, ৰাধা মাতৃ, ৰাধা দেৱী, ৰাধা
প্ৰকৃতি। সেই প্ৰকৃতিক ৰক্ষা কৰাৰ দায়িত্ব
প্ৰত্যেকজন প্ৰকৃত পুৰুষৰ।”

—অশোক কুমাৰ নাথ।

মোৰ নাম ৰাধা	পৃঃ ১
মই ক'লা কিয়?	পৃঃ ২
লাৰু	পৃঃ ৩
গাখীৰ	পৃঃ ৪
পোহৰ	পৃঃ ৫
সাহস	পৃঃ ৬
ৰাধা স্নাতক হ'ল	পৃঃ ৭
ৰাধাৰ চাকৰি	পৃঃ ৮
ৰাধাৰ বিয়া	পৃঃ ৯
বোৱাৰী ৰাধাৰ বিহু	পৃঃ ১০
নদীৰ দৰে	পৃঃ ১১
ৰাধাৰ জন্মদিন	পৃঃ ১২
সাহসী ৰাধা	পৃঃ ১৪
ভূমি তেনেকৈয়ে থাকা ৰাধা	পৃঃ ১৬
ৰং আজি কেনি গ'ল!	পৃঃ ১৮
অপেক্ষা	পৃঃ ২০
ভোগালীৰ দুখ	পৃঃ ২৪
গুৰুদক্ষিণা	পৃঃ ২৭
যন্ত্ৰণাৰ নাম দিলোঁ 'ৰঙা'	পৃঃ ৩১
ৰুমাল	পৃঃ ৩৫
এনেকৈয়ে ভাগেনে সপোন	পৃঃ ৩৮
মই চ'ৰা-মৰে কৈছোঁ...	পৃঃ ৪০
যত্ন কৰিলে ৰত্ন পায়	পৃঃ ৪২
ইমান যে ভাল লাগিছে মা	পৃঃ ৪৫
বৰষুণৰ গীত	পৃঃ ৪৭
বতৰৰো একোটা ৰং থাকে	পৃঃ ৪৮
শেষ হ'লেও শেষ নহয়	পৃঃ ৪৯
কোন ভূমি	পৃঃ ৫০
অলিখিত	পৃঃ ৫১
মৃত্যুৰ ছবি	পৃঃ ৫২
ছবি	পৃঃ ৫৩
সুখ	পৃঃ ৫৪
আলোকৰ সন্ধানত	পৃঃ ৫৫
সময়ৰ অগ্ৰগতিত	পৃঃ ৫৭
জীৱনৰ ৰং	পৃঃ ৫৮
কাকূতি কৰিছোঁ আই	পৃঃ ৫৯

গাখীৰ

‘মোৰ ভাগৰ গাখীৰখিনি
ভণ্টিকে দিবি আই। মাছ মাংস খাই যে
ভাল নাপায় তাই’— বাধাই মাকক ক’লে।
ভণ্টিয়ে হাঁহি হাঁহি বাধাৰ ভাগৰ
গাখীৰখিনি পি খালে।
ভণ্টিৰ মুখত হাঁহি দেখি বাধাই
পাহৰি গ’ল নিতৌ পুৰা-গধূলি গাই-
গৰুকেইটাৰ নামত কৰা তাইৰ সাংঘাতিক
শাৰীৰিক কষ্টৰ কথা।

০০

মোৰ নাম বাধা

“মোৰ নাম কিয় বাধা বাখিলা
পিতাই”—

বাধাৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ কি দিব ভাবি
পোৱা নাই পিতাকে। জীতা, গীতা, সীতাৰ
জন্মৰ পাছত আৰু এজনী ছোৱালী জন্ম হোৱা
খবৰ পাই তেওঁ হতাশ হৈ পৰিছিল। কোনে
জানো কি ভাবি চাৰি নম্বৰ ছোৱালীজনীৰ নাম
বাধা বাখিলে, পিতাকে গমেই নাপালে!

অইন দিনাৰ দৰে আজিও তেওঁ
বাধাৰ প্ৰশ্নৰ একো উত্তৰ নিদিলে।

০০

মই ক'লা কিয় ?

একেলগে একজাক ছোৱালী
স্কুললৈ যায়— বাকীকেইজনী বগী, ৰাধা
ক'লী!

‘তই এনেই ক'লী, ছাতি নহ'লেও
হ'ব দে তোক।’ — ৰ'দৰ তাপত ক'লী হ'ব
বুলি সীতাই ছাতিটো নিজৰ ফালে টানি লয়।

‘হ'ব দে। তয়ে ল’— বুলি ৰাধাই
ছাতিটো সীতাক দিয়ে। খালী ভৰিৰে ছাতি
নোহোৱাকৈ, খোজকাঢ়ি স্কুললৈ গৈ থকা
ৰাধাই ভাবি থাকে— ‘বাইদেউহঁত যে বগা
মই ক'লা কিয়!!’

০০

লাৰু

‘লাৰুবোৰ কোনে বান্ধিছে, ইমান
বগা আৰু ধুনীয়া হৈছে’— নাৰিকলৰ লাৰু
এটা হাতত লৈ ৰাধাৰ মোমায়েকে ৰাধাৰ
মাকক সুধিলে।

‘সীতাই বান্ধিছে অ’। তাই বৰ
সুন্দৰকৈ লাৰু বান্ধিব জানে।’— মাকে ক'লে।

মোমায়েক আহিব বুলি হাকুতিৰে
গছৰ পৰা নাৰিকল পাৰি, কাটি, ৰুকি লাৰু
বান্ধিবলৈ সাজু কৰি দিয়া ৰাধাই বায়েক সীতাক
লাৰু এটা খুজিলে!

০০

ৰাধাৰ চাকৰি

এনজিঅ’ এটাত ৰাধাই
চুপাৰভাইজাৰ হিচাপে জইন কৰিছে। প্ৰথম
মাহৰ দৰমহাৰে ঘৰৰ সকলোৰে বাবে সৰুকৈ
হ’লেও কিবা এটা আনিলে।

‘তোমাৰ বাবে কি আনিছা
ৰাধাবা?’— ভণ্ডিয়ে সুধিলে।

‘নাই ভণ্ডি, মোৰ সকলো আছেই
দেখোন।’— হাঁহি হাঁহি ৰাধাই কয়।

নিজৰ কথা নাভাবি ৰাধাই যে কেৱল
আনৰ যত্নহে লয়, এই কথা আজিকালি ভণ্ডি-
ভাইটিহঁতেও বুজি পোৱা হৈছে।

০০

পোহৰ

বায়েক সীতা আৰু ৰাধা একে শ্ৰেণীতে
পঢ়ে। সৰু ভায়েক ভনীয়েক কেইটা টোপনি
যোৱাৰ পাছত এটা টেবুল লেম্পৰ পোহৰত সীতা
আৰু ৰাধাই পঢ়িবলৈ লয়। অলপ পাছতে সীতাৰ
আপত্তি— ‘আই, মই ৰাধাৰ লগত একেলগে পঢ়িব
নোৱাৰো! ইমান চিঞৰি পঢ়ে তাই।

‘হ’ব দে মই শুই থাকোঁ, তয়ে পঢ়ি
থাক।’— ৰাধাই সীতাৰ কাষতেই শুই দিয়ে।

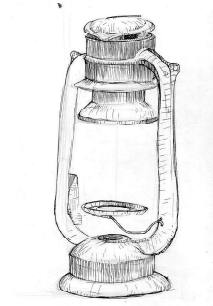
পৰীক্ষাত সীতা আৰু ৰাধাই সমান নম্বৰ
পালে।

‘তই নপঢ়াকৈ কেনেকৈ ইমান নম্বৰ
পালি’— মাকে ৰাধাক মৰমেৰে সুধিলে।

সীতা বাই পঢ়ি থাকোতে মই চকুমুদি
মনোযোগ দি শুনি থাকোঁ, মনত থাকি যায়।’—
ৰাধাই হাঁহি হাঁহি কয়।

ৰাধাৰ হাঁহিত মাকৰ মুখখনত পোহৰ
প্ৰতিফলিত হয়।

০০

সাহস

সদায় হাঁহি-স্ফুৰ্টি কৰি থকা ভণ্ডিয়ে
কান্দি থকা দেখি ৰাধাৰ বৰ দুখ লাগিল।

‘মোৰ লগৰ সকলোৱে টিউচন লৈছে,
মইহে লোৱা নাই। অংকৰ বহুভূজ, দণ্ডচিত্ৰবোৰ
মই একো বুজি পোৱা নাই। মই কি কৰিম
ৰাধাবা?’— কান্দি কান্দি ভণ্ডিয়ে ৰাধাক সোধে।

‘মই তোমাক বুজাই দিম নহয়।
চাবাচোন, তুমি ধুনীয়াকৈ বুজি পাবা।’— ৰাধাই
কয়।

হয়। ৰাধাই বুজাই দিয়াৰ পাছত
ভণ্ডিয়ে তাইৰ লগৰবোৰক গ্ৰাফচিত্ৰবোৰ বুজাই
দিব পৰা হ’ল।

ৰাধা হ’ল ভণ্ডিহঁতৰ বাবে সাহসৰ আন
এটা নাম।

০০

ৰাধা আৰু অন্যান্য ৬

ৰাধা স্নাতক হ’ল

সীতা আৰু ৰাধাৰ স্নাতক পৰীক্ষাৰ
ফলাফল ওলাল। দুয়োজনীয়ে সন্মানসহকাৰে
স্নাতক পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হ’ল। বাতৰিকাকতত
দুয়োৰে নাম ওলাল। ভণ্ডিয়ে খুৰাকহঁতৰ ঘৰৰ
পৰা আসাম ট্ৰিবিউন কাকতখন লৈ আহি ৰাধাৰ
হাতত দিলে। ৰাধাৰ মুখত হাঁহি নাই।

‘তোমাৰ কেনে লাগিছে ৰাধাবা’—
ভণ্ডিয়ে সুধিলে।

‘সীতাবাক এম.এ পঢ়াব লাগিব
ভণ্ডি’— ৰাধাই ক’লে।

‘আৰু তুমি?’

‘মই টাইপ স্কুলত এডমিছন লৈ টাইপিষ্ট
হ’ম আৰু তোমালোকৰ নোটছবোৰ টাইপ কৰি দিম।’
ভণ্ডিয়ে আনন্দতে জপিয়াই দিলে। তাই এতিয়াও
বুজিব পৰা হোৱা নাই— কিমান দুখত যে ৰাধাই
বিশ্ববিদ্যালয়ত নপঢ়ি টাইপ স্কুলত নামভৰ্তি কৰিবলৈ
ওলাইছে।

০০

ৰাধা আৰু অন্যান্য ৭

ৰাধাৰ জন্মদিন

আজি ৰাধাৰ জন্মদিন।

ৰাধাৰ জীয়ৰী (ছোৱালী) মণিয়ে বহুত অনুসন্ধান কৰি ৰাধাৰ জন্মদিন 'উদ্ধাৰ' কৰিছে। ১ ভাদ। আজিৰ পৰা ৬০ বছৰ আগৰ ১ ভাদত ৰাধাৰ জন্ম হৈছিল। চৰকাৰী চাকৰি কৰিলে ৰাধাৰ আজি অৱসৰৰ দিন হ'লহেতেন।

ভালকৈ পোহৰ হোৱাই নাই। ৰাধাৰ ফোনটো বাজি উঠিল। মোবাইল স্ক্ৰিনত মণিৰ নামটো জিলিকি উঠিল। এই ৰাতিপুৱাই মণিয়ে কয় ফোন কৰিলে বুলি ভাৱি ৰাধাই ফোনটো ৰিচিভ কৰাৰ লগে লগে মণিয়ে কৈ উঠিল— "Happy Birthday মাস্ত আজি তোমাৰ জন্মদিন। যাঠি বছৰীয়া জন্মদিন। আজিৰ এই জন্মদিনতেই তুমি আন এজনী ৰাধাক জন্ম

ৰাধাৰ বিয়া

ৰাধাৰ বিয়াৰ বয়স হ'ল!
'কিন্তু ক'লী ছোৱালীজনীক কোনে বিয়া কৰাব'— ৰাধাৰ মাকৰ চিন্তা!
তথাপি ৰাধাৰ বিয়া ঠিক হ'ল।
ৰাধাই কোনো দিনে লগ নোপোৱা, চিনি নোপোৱা ল'ৰা এজনৰ লগত ৰাধাৰ বিয়া ঠিক হ'ল।
'আই, ল'ৰাজন কেনেকুৱা, ভালনে?'— ৰাধাই সুধিলে।
'ভালতো! ল'ৰা মানুহ! সোণৰ বেজীৰ বেঁকা নাই।'— ৰাধাৰ মাকে ক'লে।
'হ'ব দে আই!'— ৰাধাই মানি ল'লে।

০০

বোৱাৰী ৰাধাৰ বিহু

ঘৰৰ ডাঙৰ বোৱাৰী জোনালীয়ে লাৰু-পিঠাৰে ধুনীয়া কৈ সজাই বিহুৰ দিনা আলহীক চাহ-জলপান দিলে। লাৰু-পিঠা খাই, সকলোৱে জোনালীক প্ৰশংসা কৰিলে।

সৰু বোৱাৰী ৰাধাৰ উৰুকাৰ ৰাতি বিচনালৈ যোৱাই নহ'ল। লাৰু বান্ধি, পিঠা পুৰি শেষ হওঁতেই ৰাতি পুৱাল। অলপ জিৰণি ল'বলৈ লওঁতেই টোপনিয়া আহিল।

‘ৰাধাই আজি বিহুৰ দিনাও এনেকৈ শুই থাকেনে? জোনালীকতো কাম-কাজত অলপ সহায় কৰি দিব পাৰে।’— আলহীৰ আগতেই ৰাধাৰ শাহুৱেকে বকিবলৈ ধৰিলে।

০০

নদীৰ দৰে

ৰাধাই সেই দিনাই কান্দিবলৈ এৰিছিল, যিদিনা তাইৰ একমাত্ৰ ছোৱালীজনীয়ে কান্দি কান্দি কৈছিল— ‘তুমি নাকান্দিবা মা! তোমাৰ চকুত পানী দেখিলে মোৰ বৰ দুখ লাগে।’

ৰাধাই সেই দিনাই হাঁহি বলৈ এৰিছিল, যিদিনা তাইৰ স্বামীয়ে খঙেৰে কৈছিল— ‘বুৰুকৰ দৰে কি হাঁহি থাকা! তোমাৰ হাঁহিটো মই একেবাৰে সহ্য কৰিব নোৱাৰো।’

ৰাধা এতিয়াও জীয়াই আছে— এখন নদীৰ দৰে — স্বামী, জী-জোঁৱাই, ভাই-ভতিজী সকলোকে বুকুত সাৰটি ৰাধা জীয়াই আছে।

০০

তুমি তেনেকৈয়ে থাকা বাধা

বাধা! কানাইৰ প্ৰাণৰ প্ৰেমিকা
তুমি যেনে আছা, তেনেভাৱে থাকা!

নালাগে আইনাত চেহেৰা চাব
নালাগে কোনো প্ৰসাধন কৰিব
আইনা নাচালে গমেই নাপাবা তুমি
কাণৰ কাষত কেইডাল পকিছে চুলি!

ক্ৰমান্বয়ে বহল হৈ গৈ থকা কঁপাল
সংকুচিত চাল, চকুৰ তলৰ ক'লা দাগ
এইবোৰ তুমি নজনাকৈ থকাই ভাল।

আইনাত নাচালে মুখ— ভাবি থাকিব পাৰি
দিনবোৰ সদায় একে আছে বুলি
আইনা চালেহে গম পাবা তুমি
পাৰ হৈ গ'ল কিমান বাৰিষা- কিমান খৰালি।

কৃষ্ণ প্ৰিয়া বাধা, তুমি চিৰযৌবনা!
নাচাবা নাচাবা তুমি কোনো দিনে আইনা!!

○○

দিবলৈ চেষ্টা কৰা মা। নিজক হেৰুৱাই ইমান দিন জীয়াই থকা তুমিজনী
নিজৰ বাবেও অলপ জী থাকিবলৈ শিকা মাঙ্গ' ফোনৰ সিটো মূৰৰ পৰাই
মণিয়ে বাধাক আন্দাৰ কৰিলে।

মণিৰ মুখত জন্মদিনৰ কথা শুনি বাধা উচুপি উঠিল। বাধাৰ জন্মদিন।
কোনোদিন কোনেও কেতিয়াও নভবা কথা এটা জীয়েকে মণিয়ে আজি
বাধাক কলে। সকলোৰে 'Birthday Celebration' ৰ নেপঠ্যত থকা
বাধাৰ জন্মদিন কোনোবাই পালন কৰিব লাগে বুলি এবাৰো নভবা
পৰিৱেশত অভ্যস্ত বাধাই মণিক কি ক'ব একো ভাবি পোৱা নাই।

বাধাৰ মনৰ ভাৱ যেন মণিয়ে বুজি পালে— 'মা, তুমি আজিৰ পৰা
তোমাৰ বাবে দিনটোৰ দুঘণ্টা সময় ৰাখিবা আৰু তোমাৰ ভাল লগা ধৰণে,
নিজৰ মতে এই দুঘণ্টা খৰচ কৰিবা। তুমি জী উঠা মা। মই তোমাক নতুন
ৰূপত চাব বিচাৰো মা। তুমি তিল তিলকৈ নিজকে শেষ কৰি নিদিবা।
তুমি সাহসী হোৱা মা।' কৈ কৈ মণি উচুপি উঠিল। হাতত ফোন একোটা
লৈ, দুই প্ৰজন্মৰ দুই নাৰী, দুটা মূৰত উচুপি আছে।

লাহে লাহে বাধা শান্ত অৱস্থালৈ উভতি আহিল। শান্তভাৱে অথচ
দৃঢ়তাৰে সান্ধনা দিয়াৰ সুৰত কলে— 'হ'ব মণিঙ্গ যদি তুমি মোক তেনে
ৰূপত বিচাৰিছা, মই চেষ্টা কৰিম। মই অন্ততঃ দুঘণ্টা সময় মোৰ বাবে
উলিয়াম আৰু মোক জানিবলৈ, মোক বিচাৰিবলৈ চেষ্টা কৰিম। মই সাহসী
হ'ম মণি, মই সাহসী হৈ জীয়াই থাকিম।'

ইতিমধ্যে ভালকৈ পোহৰ হল। ৰাতিপুৱাল। বেলিটোৱে ৰাঙলী
আভাৰে চৌদিশ পোহৰাই তুলিলে।

○○

সাহসী বাধা

ভাদ মাহৰ ৰাতিপুৱা।

সুন্দৰ, শীতল, ফিৰ্ফিৰিয়া বতাহ
এজাক বলি আছে। ৰাতিপুৱা ৫ বাজিছে।
গা-পা ধুই ৰাধাই অকলে Morning
Walk কৰিবলৈ সাজু হ'ল।

যোৱা কালিৰ পৰাই মানসিক ভাৱে
ৰাধা সাজু হৈ আছিল। ঘৰৰ আন

সদস্যবোৰ ৭ বজাৰ আগত বিচনাৰ পৰা নুঠে। ৰাধাই আনদিনা ৰাতিপুৱাই
উঠি ঘৰ-দুৱাৰ পৰিষ্কাৰ কৰি, সকলোৰে বাবে বিধে-বিধে ৰাতিপুৱাৰ আহাৰ
প্ৰস্তুত কৰে। আজি ৰাধাই সেইবোৰ একো নকৰিলে। সুন্দৰকৈ সাজি-
কাচি, লাহে-লাহে গেইটখন খুলি মুকলি ৰাস্তাত ভৰি থলে। শাৰদীয়
বতৰত মুকলি আকাশৰ তলত থকা মুকলি ৰাস্তাত ৰাধাই অকলে অকলে
খোজ কাঢ়িবলৈ ধৰিলে। আকাশত উৰি ফুৰা বিহঙ্গৰ দৰে, ৰাধাৰ মনটোও
মুকলি হৈ পৰিল। প্ৰায় দুই কিলোমিটাৰ খোজ কঢ়াৰ পিছত ৰাধা আনন্দ
মনেৰে ঘৰলৈ উভতি আহিল। ঘৰ সোমাই মানে ৰাতিপুৱা ৭ বাজিবৰ
হলেই। হাত-ভৰি ধুই, ৰাধাই সকলোৰে বাবে আজি একেই জলপান
বনালে। অৱশ্যে, কোনেও একো আপত্তিও নকৰিলে। সকলোৰে যেন
ৰাধাক সহযোগিতা কৰিছে। ৰাধাৰ এনে ভাৱ হ'ল।

চাহ-জলপান খাই উঠি ৰাধাই জীয়েক মণিক ফোন কৰি সকলো
কথা কলে। মণিও আনন্দেৰে ৰাধাক প্ৰশংসা কৰিলে।

গোটেই দিনটো ৰাধাই আনন্দেৰে অতিবাহিত কৰিলে। পৰৱৰ্তী দিনৰ
বাবে নিজক প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে ৰাধাই সাহস পালে।

***

গৈ থাকা ৰাধা— বৈ থাকা নদীৰ দৰেঙ্গ

ক্ৰমান্বয়ে বহল হৈ গৈ থকা কপাল, সংকুচিত ছাল, চকুৰ তলৰ
ক'লা দাগ এইবোৰ তুমি নজনাকৈ থকাই ভাল। বৈ থকাতকৈ গৈ থকাই
ভাল।

***

অপেক্ষা

অনিমাই পদুলিমুখত থিয়হৈ এবাৰ
বাহিৰলৈ, এবাৰ ভিতৰলৈ চাই আছে। দুচকু
অশ্রুকেণাৰে ভৰপূৰ। মনত উগুৰ-থুগুৰ
ভাৰ। চন্দন এতিয়াও আহি পোৱা নাই। কি
হ'ল ল'ৰাটোৰ। বেলি কেতিয়াবাই
লহিয়ালে। অদূৰত এটি দুটিকৈ বিজলী
চাকিবোৰ জ্বলি উঠিল— তথাপি চন্দন
নাই। অনিমাৰ চকুৰ পৰা তপ্ত তপকৈ
কেইটোপালমান তপত পানী সৰি পৰিল।

এই বিয়াল্লিছ বছৰীয়া জীৱনটোত
এনেকৈয়ে তাই বহুত চকুপানী টুকিছে।
তথাপি দেখোন চকুপানীৰ অজুত ভাণ্ডাৰ
শেষ হোৱা নাই। হাঁহি আৰু চকুপানী মানুহৰ

ৰাধা আৰু অন্যান্য ২০

ৰাণীৰ বাট

ৰাধা আৰু অন্যান্য ১৭

ৰং আজি কেনি গ'ল!

“মই জীয়াই থকালৈকে তোমাক একো দুখ নিদিওঁ ৰাণী।” — তুমিতো বাৰে বাৰে ইয়াকে কৈছিলো ন'ৰাজ। ঠিকেই কৈছিলো তুমি। তুমি যেতিয়ালৈ জীয়াই থাকিলা, মোক ৰাণীৰ নিচিনাকৈ ৰাখিলা। ৰ'দ-বৰষুণৰ পৰা লুকাই ৰাখিলা মোক। বাহিৰৰ ধূলি-মাকতিৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিলা। উপযুক্ত যোগ্যতা থকাৰ পাছতো চাকৰি কৰিব নিদি চাৰিবেৰৰ মাজত, পৰ্দাৰ ভিতৰত আতোলতোলকৈ ৰাখিলা। অফিচ-কাছাৰী, বেংক-ব্যৱসায়ৰ সকলো কাম অকলে চম্ভালি মোক ৰাজসুখ দিলা, আৰু মই...!!

মই পৰাশ্ৰয়ী এডাল লতা হৈ এটা লেহুকা আৰামী জীৱন উদ্‌যাপন কৰি গ'লো। মোৰ কোনো দুখ নাছিল ৰাজ। তোমাক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই মই জীৱন জীয়াইছিলো। তোমাৰ কাৰণে ৰাতিপুৱাৰ আহাৰত বিধে বিধে জলপান বনাইছিলো। দুপৰীয়াৰ সাজত তুমি ভালপোৱা বিভিন্ন ব্যঞ্জন ৰান্ধি তোমাৰ লগত খাবলৈ ৰৈ আছিলোঁ। গৰম গৰম লুচি ভাল পোৱা বাবে, সদায় সন্ধিয়া লুচি ভাজি যোগান ধৰিছিলো। এইবোৰ কৰিয়েই মই পৰম সুখী আছিলোঁ। ভবাতো নাছিলো ৰাজ — ৰান্ধনী ঘৰৰ বাহিৰেও যে আন এখন জগত থাকে! বাহিৰৰ জগতত যে ভিন্ন ৰঙৰ মানুহ থাকে! তুমিতো মোক কোৱা নাছিলো কোনোদিনে ৰং সলোৱা মানুহৰ কথা। তুমি বোধহয় ভাবিছিলো ৰাজ, সদায় আৱৰি ৰাখিবা তুমি মোক ৰাণীৰ দৰে!

তেন্তে হঠাতে এয়া কি হৈ গ'ল! আদৰ্শটো মোক এৰি ক'লৈ গ'লা তুমি? এয়া চোৱা — তোমাৰ ৰাণী ৰ'দত পুৰিছে, বৰষুণত তিতিছে। বাহিৰৰ ধূলিৰ ধুমুহাৰ মাজত অকলে ককবকাই আছে। কাক ক'ম! কোনে পতিয়াব মোৰ দুখ! কোনে পাতলাব বুকুৰ বেদনা মোৰ!! মই চৌপাশে আন্ধাৰ দেখিছোঁ। মই মোৰ যোগ্যতা, মোৰ পৰিচয় হেৰুৱাই পেলাইছিলো। তুমি মোৰ ৰং আছিলো, ৰূপ আছিলো, পৰিচয় আছিলো আৰু মই আছিলোঁ তোমাৰ ৰাণী। তোমাৰ নামত সেন্দূৰ পিন্ধি মই ৰঙীণ হৈ আছিলোঁ। কোনো বিদায়ৰ আয়োজন নকৰাকৈয়ে তুমি হঠাতে গুচি গ'লা। মোৰ সকলো ৰং লগত লৈ তুমি আঁতৰি গ'লা!

ঠিকেই কৈছিলো ৰাজ... তুমি জীয়াই থকালৈকেহে মোক দুখ নিদিওঁ বুলি কৈছিলো। জীৱন্ত কালত তুমি মোক সকলো সুখ দিলা, কিন্তু সুখৰ ৰং ছটিয়াবলৈ এতিয়াতো তুমি জীয়াই নাই। দুখৰ সাগৰত ককবকাই থাকিলেও উঠাই আনিবলৈ তুমিতো কাষত নাই। তুমি যোৱাৰ লগে লগে তোমাৰ পৰিচয়ো গুচি গ'ল ৰাজ!

আজি মই বুজিছো ৰাজ — মোৰ ৰং ময়েই বিচাৰিব লাগিব। মই এতিয়া লতা হৈ থাকিব নোৱাৰিম। জীয়াই থাকিবলৈ হ'লে মই তোমাৰ লেহুকা ৰাণীজনী হৈ জীয়াই থাকিব নোৱাৰিম। মই হ'ব লাগিব বৰ্ণালী। সকলো ৰং মই সহ্য কৰিব পাৰিব লাগিব। ৰং মই চিনি পাব লাগিব। তোমাৰ মৃত্যুৰ লগে লগে মোৰ জীৱনৰ ৰঙা ৰং হেৰাই গ'লেও, বাকী ৰংবোৰ মই হেৰুৱাব নোৱাৰোঁ। তোমাৰ স্মৃতিক বুকুত সাৰটি মই সেউজীয়া হ'ব বিচাৰিম। দিনটোৰ বিভিন্ন ক্ষণত বিভিন্ন ৰঙেৰে সজ্জিত হৈ আৰ্তজনৰ কাষত মই থিয় হ'ম ৰাজ। মোৰ দৰে নিচলা দুখীজনৰ ওচৰত জীৱনৰ বিভিন্ন ৰং বিলাই দিবলৈ চেষ্টা কৰিম। ৰং, মই হেৰুৱাব নিবিচাৰো ৰাজ — মই আজি ৰং বিচাৰি ওলালোঁ.....

ভোগালীৰ দুখ

“সুখে দুখে আমি একেলগে থাকোঁ আহা
ভোগ কৰোঁ দুখৰ ভোগালী।
সুখৰ দিনৰ স্মৃতি সুঁৱৰি
সাবটি লওঁ সেমেকা শেতলী”...

ভোগালী বিহু বুলি ক'লেই ভোগৰ কথা
মনলৈ আহে। জহা-বৰা চাউলৰ লগতে নতুন

জন্মৰ পৰা চিনাকি। কিন্তু, যেতিয়া এজন মানুহৰ জীৱনত হাঁহিতকৈ কান্দোনৰ পৰিমাণ বেছি হয়— তেতিয়া তেওঁ, চকুপানীৰে জীৱনৰ অৰ্থ বিচাৰে। অনিমাই এইবোৰ ভাবি বৈ আছে। তাইৰ মতে, নাৰীৰ জীৱন চকুৰ পানীৰেই আৰম্ভ, চকুৰ পানীৰেই শেষ নহয়। দুকুৰি দুই বছৰীয়া অভিজ্ঞতাই তাইক ইয়াকে শিকালে।

অনিমা মাক-বাপেকৰ চাৰি নম্বৰ ছোৱালী। ল'ৰা আশা কৰি থকা মাক-বাপেকে চতুৰ্থ সন্তানটোও ছোৱালী হোৱা দেখি বাৰুকৈয়ে হতাশ হৈছিল। অবাঞ্ছনীয় হোৱা বাবে সৰুৰে পৰাই অনিমাই অৱজ্ঞাহে পাইছিল। অনাদৰ-অৱহেলাতে তাই ডাঙৰ হ'ল। দেখিবলৈ তাই বেয়া নাছিল, কিন্তু বায়েক কেইজনীৰ তুলনাত তাইৰ বুদ্ধি-বৃত্তি কম হোৱা বাবে, সকলোৱে তাইক ঠাট্টা-মস্কৰাহে কৰিছিল।

এনেকৈয়ে তাইৰ শৈশৱ-কৈশোৰ পাৰ হ'ল। স্বভাৱতে তাই হাঁহিব নজনা হ'ল। এজনী এজনীকৈ বায়েক দুজনীৰ বিয়া হৈ গ'ল। তাৰ পাছত তাইৰ দেউতাক কোনো এক দুৰ্ঘটনাৰ বলি হৈ ইহ সংসাৰৰ পৰা মেলানি মাগিলে। তাই তেতিয়া অষ্টম মানৰ ছাত্ৰী। দেউতাকৰ মৃত্যুত অনিমাই খুউব কান্দিছিল। ঘৰখনৰ দ্বিতীয়জন উপাৰ্জনক্ষম ব্যক্তি নোহোৱাত সিহঁতৰ পানীত হাঁহ নচৰা অৱস্থা হৈছিল। অনিমাৰ স্কুলীয়া শিক্ষাও সিমানতে বন্ধ হৈছিল।

তাৰ পাছত নানা সামাজিক তিৰস্কাৰ চকুপানীৰে আঁতৰত লুকাই ৰাখি তাই অকণ দৈমাৰীৰ লগত সংসাৰ পাতিলে। বংশ পৰিয়ালে তাইক ত্যাগ কৰিলে। তেতিয়া তাই সকলো সহ্য কৰিছিল— একমাত্ৰ অকণৰ বাবে। অকণ-অনিমাৰ পৰিয়াললৈ লাহে লাহে আহিছিল দুটি শিশু—

সন্ধ্যা আৰু চন্দন।

সন্ধ্যা আৰু চন্দনৰ জন্ময়ো অনিমাৰ হুৱাব পৰা নাছিল। কিয়নো সিহঁতৰ প্ৰথম সন্তান সন্ধ্যাৰ দুয়োখন হাত আঙুলি বিহীন আছিল। তথাপি, সন্ধ্যাৰ শুৱলা মাতকেইটিয়ে অনিমাৰ এক ধৰণৰ আনন্দ দিছিল। কিন্তু, এদিন হঠাতে তীব্ৰকঁপে জ্বৰ উঠি ছয়বছৰীয়া সন্ধ্যাই জীৱন যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তি পাইছিল। সিদিনাও— অকল সিদিনাই নহয় বহুদিন ধৰি অনিমাই কান্দিছিল। সন্ধ্যাৰ সেই মধুৰ কথাফাকি— “মা মই কেতিয়া তোমাৰ দৰে হ’ম...”। আঃ। আৰু নোৱাৰি। অনিমা পদূলিমুখেতে বহি পৰিল। এতিয়াও চন্দন আহি পোৱা নাই। ক্ৰমান্বয়ে আন্ধাৰ গভীৰ হৈ আহিল। এদিন অকণ দৈমাৰীও বহু ৰাতিলৈ ওভতা নাছিল। অসমৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ আন্দোলনত অকণ দৈমাৰী জঁপিয়াই পৰিছিল। দিন নাই ৰাতি নাই, কেৱল মিটিং আৰু মিটিং। অনিমাই একো বুজি পোৱা নাছিল। অকণক এদিন সোধোতে কৈছিল— “অনিমা, তই একো নাজান দে। আমি অসমক বিদেশীৰ হাতৰ পৰা বচাব ওলাইছোঁ। তই মোৰ কামত বাধা নিদিবচোন।”

বাধা দিয়া নাছিল। অনিমাই কোনোদিন অকণক একো কামতে বাধা দিয়া নাছিল। আৰু সেইদিনা— চি.আৰ.পি কেম্পৰ সন্মুখেৰে দীৰ্ঘ সমদল উলিয়াবৰ দিনা তাই কেৱল ৰ’ লাগি চাই আছিল মিছিলটোৰ পিনে আৰু যেতিয়া ৰাতি দহ বজাত অকণৰ গুলি বিদ্ধ দেহটো আনি অগ্নিমাৰ চোতালত থৈছিল তেতিয়া তাই কেইমুহূৰ্তমানৰ বাবে প্ৰস্তুৰ মূৰ্ত্তি এটাৰ দৰে থিয় হৈ আছিল। তাৰ পাছত বহুদিনলৈ তাই নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে কান্দিছিল। প্ৰথমতে হুৱাওৱাৰে তাৰ পাছত ফেকুৰি ফেকুৰি আৰু তাৰ কিছুদিন পাছলৈ উচুপি উচুপি কান্দিছিল।

অকণৰ মৃত্যুৰ পাচত অনিমাই চন্দন আৰু তাইৰ পেটৰ চিন্তা নিজে কৰিবলগা হ’ল। কিমান যন্ত্ৰণা। এফালে অকাল বৈধব্যৰ যন্ত্ৰণা আৰু আনফালে পেটত ভোকৰ যাতনা। চকুপানী টুকি টুকি তাই লোকৰ ঘৰত কাম কৰিবলৈ যায় আৰু চকুপানীৰেই ঘৰলৈ ওভতে...।

এনেকৈয়ে লোকৰ ঘৰত কাম-বন কৰি চন্দনক ডাঙৰ কৰিলে। চন্দনে যোৱাবাৰ মেট্ৰিক পাচ কৰিছে। প্ৰথম বিভাগত উত্তীৰ্ণ হোৱা চন্দনক আৰ্থিক অভাৱৰ বাবে অনিমাই কলেজত পঢ়াব নোৱাৰিলে। এয়া অনিমাৰ বাবে কৰুণ, বৰ দুখৰ কথা।

অসমৰ বড়ো জনজাতীয় লোকসকলে তেওঁলোকৰ স্বকীয় পৰিচয় ৰক্ষা কৰিবৰ বাবে নায্য দাবী উত্থাপন কৰি সশস্ত্ৰ আন্দোলন আৰম্ভ কৰিছে। চন্দনৰ দৰে ডেকা ল’ৰাহঁতে এই আন্দোলনত জঁপিয়াই পৰিছে। অনিমাই অনিমাই এইবোৰ একো বুজি নাপাই আগৰ সেই অসম আন্দোলনৰ অৰ্থনুবুজাৰ দৰে চন্দনক অনিমাই এইবোৰ কামত বাধা নিদিয়ে বৰং চন্দনৰ গাত অকণৰ আদৰ্শৰ প্ৰভাৱ পৰা দেখি গৌৰৱবোধহে কৰে।

সদায় তাই চন্দনলৈ অপেক্ষা কৰি থাকে আজিৰ নিচিনাকৈ। চন্দন সাধাৰণতে সন্ধিয়া সময়ত ঘৰ সোমায়। কিন্তু চন্দন আজি এতিয়াও আহি পোৱা নাই। ক’ত কি কৰিছে জানো এই চালুকীয়া ল’ৰাটোৱে।

লাহে লাহে গাঁওখন নিজম পৰি আহিল। ঘনঘোৰ একাৰে সকলোবোৰ গিলি পেলালে। তথাপি চন্দন নাছিল। অনিমাই কল্পনা কৰিলে যদি আজি ৰাতি দহ বজাত চন্দনৰ গুলিবিদ্ধ দেহটো...।

নাই নাই। তাই আৰু ভাবিব নোৱাৰে। কিংকৰ্তব্যবিমূঢ় হৈ তাই হুৱাওৱাৰে কান্দিব ধৰিলে।

০০

এসময়ত এজন গুৰুৰ আশ্রমত থকা দুজন বিদ্যাৰ্থীৰ বিদায়ৰ সময় আহি পৰিছিল। স্ব-গৃহলৈ প্ৰত্যাবৰ্তন কৰাৰ আগমুহূৰ্তত শিষ্য দুজনে গুৰুৰ ওচৰলৈ গৈ অতি বিনম্ৰভাৱে ক'বলৈ ধৰিলে— “গুৰুদেৱ, অনুগ্ৰহ কৰি আপুনি আমাক কওক— আমি আপোনাক কি গুৰুদক্ষিণা দিব পাৰোঁ?” গুৰুৱে শিষ্য দুজনৰ ভক্তি আৰু কৰ্তব্যনিষ্ঠাত সন্তুষ্ট হৈছিল। তথাপি মৰমৰ শিষ্য দুজনক কিছু বাস্তৱ শিক্ষা দিবৰ বাবে গুৰুৱে তেওঁলোকক ক'লে— “শিষ্যগণঙ্গ আমাৰ আশ্রমৰ ওচৰত থকা হাবিয়নিলৈ যোৱা আৰু কাৰোৰে একো কামত নলগা কিছু শুকান পাত আনি মোক গুৰুদক্ষিণা হিচাপে দিয়া।” গুৰুৰ কথাত শিষ্য দুজন হতভম্ব হ'ল। গুৰুৱে কি কাৰণে গুৰুদক্ষিণা হিচাপে শুকান পাত বিচাৰিছে, সেই কথা শিষ্য দুজনে ভাবি নাপালে। তথাপি একান্ত বাধ্য শিষ্য হোৱা বাবে তেওঁলোকৰ ওপৰত দিয়া দায়িত্ব পূৰণ কৰিবলৈ অৰ্থাৎ শুকান পাত আনিবলৈ হাবিৰ ভিতৰলৈ গ'ল।

হাবিত সোমোৱা মাত্ৰকে তেওঁলোকে এডাল গছৰ তলত শুকান পাতৰ এটা দ'ম দেখা পালে। সেই দ'মটোৰ পৰা তেওঁলোকে যেতিয়া অলপ শুকান পাত ল'বলৈ বুলি হাত মেলিলে, এজন বুঢ়া খেতিয়ক তেওঁলোকৰ ওচৰলৈ আহি ক'বলৈ ধৰিলে— “এই পাতৰ দ'মটোৰ পৰা এটা পাতো নিনিবা। পাতবোৰ মই অতি কষ্টেৰে সংগ্ৰহ কৰিছোঁ। এই পাতবোৰ মই পুৰিম আৰু ছাইখিনি পথাৰত সাৰ হিচাপে ছটিয়াই দিম— যাৰ ফলত মই বহুত শস্য পাবলৈ সক্ষম হ'ম।

খেতিয়কৰ কথা শুনি শিষ্য দুজনে পাতৰ দ'মটো এৰি থৈ হাবিৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল আৰু দেখিলে যে তিনিজনী তিৰোতাই গছৰ

আলু, মিঠা আলু, গছ আলু, ন-তিল-মাহ আদিৰে বনোৱা বিভিন্ন বস্তুৰ ভোগ। চুঙা পিঠা, তিল পিঠা, ঘিলা পিঠা, পকা লাডু, নাৰিকলৰ লাডু, নাৰিকলৰ চিৰা, বৰাধানৰ চিৰা আদি বিভিন্ন সামগ্ৰীৰ সমাহাৰ। নিজে খোৱাতকৈ আনক খুৱাই, বিলাই দি এক বিশেষ আমেজ পোৱা যায়।

পানীৰামেও বিলাইছিল— দুহাত মেলি বিলাইছিল। ভাল খেতিয়ক বুলি পানীৰামৰ এক বিশেষ নাম আছে। গোটেই বালিগাঁৱৰ ভিতৰতেই পানীৰাম ডাঙৰ খেতিয়ক আছিল। দুহাল বলধ গৰু আৰু দুজন হালোৱাৰ সহায়ত পানীৰাম বাৰমহীয়া খেতিয়ক। মানুহে কয়— নিমখৰ বাহিৰে পানীৰামে সকলো বস্তু উৎপাদন কৰিছিল। আনকি তেওঁৰ এটা মাছ পোহা ডাঙৰ পুখুৰীও আছিল।

কিন্তু দিনবোৰ সলনি হৈ থাকে। আকাশত জোনবাইৰ স্থান পৰিৱৰ্তন হোৱাৰ দৰে, মানুহৰ জীৱনতো সুখ-দুখৰ পৰিৱৰ্তন হয়। আজি যদি জীৱনত পূৰ্ণিমাৰ পোহৰ আছে, অহাকালি হয়তো অমাৱস্যাৰ অন্ধকাৰত জীৱন নিমজ্জিত হয়। পানীৰামৰ জীৱন বৰ্তমান অমাৱস্যাৰ অন্ধকাৰে আৱৰি ধৰিছে। হঠাৎ হোৱা প্ৰলয়ংকৰী বানপানীয়ে পানীৰামৰ সাৰুৱা পথাৰখন বালিৰে পুতি পেলালে। মাছ পোহা পুখুৰীৰ চিন-মোকাম নোহোৱা হ'ল। গোহালিৰ গাই-গৰু সকলোবোৰ বানপানীয়ে উটুৱাই লৈ গ'ল। পানীৰামৰ দেহ-মন বানপানীয়ে ভাগি থৈ গ'ল। আজি পানীৰামৰ সম্বল বুলিবলৈ একো নাই। সেয়েহে সুখৰ দিনৰ স্মৃতি সুঁৱৰি তেওঁ আজি দুখৰ ভোগালী বিহু উদ্‌যাপন কৰিছে।

পানীৰামৰ ঘৰত ভোগালীৰ উৎসৱ নাই, কিন্তু তেওঁৰ ওচৰ-চুবুৰীয়াই উলহ-মালহেৰে বিহু উদ্‌যাপন কৰিছে। চহৰৰ পৰা বিহুৰ

চিৰা-পিঠা, কেৰু-মিঠাই সকলোবোৰ কিনি আহিছে আৰু ধুমধামেৰে
ভোজ-ভাত খাইছে। বিহুৰ কেইদিন টেলিভিছনৰ স্থানীয় চেনেলবোৰে
চৌবিশ ঘণ্টাই বিহু উৎসৱ পালন কৰিছে। ঢোল-পেঁপাৰ মাতে চৌদিশ
ৰজনজনাই আছে। চেনেল-বিহুবোৰ চালে এনে লাগে যেন অসমত
কাৰোৰে একো দুখ নাই, ক'তো অশান্তি নাই, চৌপাশে আনন্দই আনন্দ।
এই আনন্দ কেৱল উপভোগ কৰিব লাগে। কেনেও যেন একো কাম-
বন কৰিব নালাগে— কেৱল খোৱা— পান কৰা আৰু আনন্দ কৰাঙ্গ

উৎসৱৰ এই ধামধুমিয়াত পানীৰামৰ খবৰ লওঁতা কোনো নাই।
যিজন পানীৰামে খেতিৰ বস্তু বুলি বিহুৰ সময়ত সকলোকে ঘৰৰ
চাউল-গুৰ বিলাইছিল, সেই পানীৰামে আজি বিহুৰ দিনা কিবা খাইছে
নে নাই, সেই কথা জানিবলৈ কাৰোৰে আহৰি নাই। পানীৰামৰ বাবে
আজি ভোগালী বিহু বা কঙালী বিহুৰ মাজত একো পাৰ্থক্য নাই।

তথাপি পানীৰামে আশা এৰা নাই। নতুন উদ্যমেৰে তেওঁ আকৌ
কামত আগবাঢ়িব বুলি সংকল্পৱদ্ধ। বালিময় পথাৰতে তেওঁ নতুন শস্য
উৎপাদন কৰিব আৰু অহাবাৰ ভোগালীত উৎসৱৰ আয়োজন কৰিব।
এনে এটি সেউজ সপোন বুকুত সাবটি পানীৰাম টোপনি গ'ল।

০০

অনুবাদ গল্প

গুৰুদক্ষিণা

Origin : 'A Teacher's Final Lesson.'
Published at 'Purity' A monthly Journal of
Prajapita Brahmakumari Iswariya
Viswavidyalaya. October, 2015

[পুৰণি কালত বিদ্যাৰ্থীবিলাকক বিদ্যা
লাভৰ বাবে গুৰুগৃহলৈ পঠোৱা হৈছিল।
বিদ্যাৰ্থীবোৰক শিষ্য বোলা হৈছিল আৰু
শিক্ষকক গুৰুদেৱ বা আচাৰ্য বুলিছিল। সম্পূৰ্ণ
শিক্ষা লাভ কৰিবৰ বাবে শিষ্যই গুৰুৰ আশ্ৰমত
বহু বছৰ থাকিবলগীয়া হৈছিল। যেতিয়া
শিষ্যজন সৰ্বশিক্ষা বিশাৰদ হয়, তেতিয়া
তেওঁক গুৰুৰ আশীৰ্বাদেৰে সৈতে স্ব-গৃহলৈ
প্ৰত্যাবৰ্তন কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হৈছিল।]

হাত ভৰিৰ জোৰ কমি গৈছে। তথাপি অমলে লিখিবলৈ চেষ্টা কৰে- নোৱাৰিলে এৰি পেলায়, আকৌ অলপ লিখে- আকৌ বিচনাত বাগৰে...।

ছমাহ মানেই হ'ল- অমলৰ পেটৰ বিষ। প্ৰথম গেষ্ট্ৰিক বুলি ফাৰ্মাচিৰ পৰা টেব্লেট কিনি খালে। নকমিল। তাৰপিছত ওচৰৰ ডাক্তৰক দেখুৱালে পোন্ধৰ দিনৰ ঔষধ দিলে। খালে, বিষ নকমিল। এইবাৰ গুৱাহাটীৰ নাম থকা ডাক্তৰক দেখুৱালে X-ray, Sonography কৰিলে- Report চাই ডাক্তৰে পাকস্থলীত Tumer হোৱা বুলি ক'লে। কিছুদিনৰ ঔষধ দিলে তাৰ পিছত Operation। Operation অৰ পিছত আকৌ নতুন নতুন উপসৰ্গ- ইটোৰ পিছত সিটো। খৰৰ লোৱা মানুহৰ ভিৰ। এটাৰ পিছত আন এটা Phone। এই সকলোৰোৰ মিলি অমল ভাৰাঙ্গন্ত হৈ পৰিছে। খং উঠে তাৰ মানুহবোৰৰ ওপৰত কিন্তু কাকো একো ক'বও নোৱাৰে। এইয়ে অসুখৰ খৰৰ ল'বলৈ মানুহবোৰ আহে- আচলতে তেওঁলোকৰ উদ্দেশ্য কি? অমলৰ সহকৰ্মী আৰু দুই এজন শুভাকাংক্ষীৰ বাহিৰে বেছিভাগেই আহি নিজৰ সমস্যাবোৰৰ কথাহে ব্যাখ্যা কৰে। Rest ল'ব লগা ৰোগীয়ে আনৰ সমস্যাৰ কথা শুনি শুনি চত্বৰতাই থাকে। কিছুমানে আকৌ অমুক ডাক্তৰক দেখুওৱা হ'লে ভাল আছিল, অমুক Hospital খন বেছি ভাল ইত্যাদি কথা চিঞৰি চিঞৰি ব্যাখ্যা কৰি, চাহ-জলপান খাই থাকোঁতে, ৰোগীৰ ঔষধ খোৱা সময় পাৰ হৈ যায়। ঘৰৰ মানুহে আলহী অতিথিকে শুশ্ৰূষা কৰিবনে, অমলৰে পথ্যৰ যোগান ধৰিব? মুঠৰ ওপৰত, এক ভীষণ যন্ত্ৰণাময় অৱস্থা। ইফালে দৈনিক Sugar Test, B.P. Test, Hb% Test থাকেই। ৰাতিপুৱাই বিভিন্ন পৰীক্ষাৰ বাবে তেজ দিব লাগিব আৰু গধূলি Report অহালৈ অপেক্ষা কৰি দিনটো অতিবাহিত কৰিব লাগিব। তাৰ মাজত আকৌ শৌচ প্ৰস্ৰাৱৰ যন্ত্ৰণা।

ৰাধা আৰু অন্যান্য ৩২

শুকান পাত কিছুমান বুটলি পিঠিত থকা খৰাহীত ভৰাইছে। “পাতবোৰেৰে তোমালোকে কি কৰিবা” — শিষ্য দুজনে তিৰোতা তিনিজনীক সুধিলে — “আমি বাঁহৰ খৰিকাৰে পাতবোৰ বিদ্ধাই বিদ্ধাই চিলাই কৰিম আৰু মন্দিৰত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ থাল তৈয়াৰ কৰিম। বেয়া পাতবোৰেৰে আমি জুই জ্বলাম আৰু পানী গৰম কৰিম।” — তিৰোতা কেইজনীয়ে ক'লে।

এইবাৰ শিষ্য দুজন হাবিৰ আৰু ভিতৰলৈ গ'ল আৰু এডাল ওখ গছৰ তলত বহুত পাত সৰি থকা দেখা পালে। আনন্দমনেৰে তেওঁলোকে পাতবোৰ বুটলিবলৈ ধৰিলে। কিন্তু হঠাতে ডাঙৰ চৰাই এজনী উৰি আহি তাৰে এটা পাত ঠোঁটেৰে তুলি লৈ ওপৰলৈ উৰি গ'ল। চৰাইটো উৰি যোৱাৰ ফালে মূৰ তুলি চাই শিষ্য দুজনে দেখে যে, গছৰ ওপৰত চৰাইটোৱে এই পাতবোৰ আৰু ঘাঁহেৰে সুন্দৰ বাহ এটা সজাইছে। চৰাইৰ বাহৰ বাবে উপযোগী এই শুকান পাতবোৰ গুৰুদক্ষিণা হিচাপে তেওঁলোকে আনিবলৈ নুখুজিলে।

শিষ্য দুজনৰ বৰ দুখ লাগিল। তেওঁলোকে কাৰোৰে একো কামত নহা শুকান পাত বিচাৰি পোৱাৰ আশা ত্যাগ কৰিলে আৰু আশ্ৰমলৈ ঘূৰি আহি গুৰু ক'লে — “গুৰুদেৱঙ্গ গছৰ শুকান পাতৰো ইমান উপযোগিতা আছে যে আমি আপোনালৈ ব্যৱহাৰ অনুপযোগী এটা শুকান পাতো আনিব নোৱাৰিলোঁ। আমি দেখা সকলো পাতেই মানুহ বা আন জীৱ-জন্তুৰ বাবে কোনো নহয় কোনো কামৰ বাবে উপযোগী। আপুনি বিচৰা গুৰুদক্ষিণা আমি আপোনাক দিব নোৱাৰা বাবে আমাক ক্ষমা কৰক, গুৰুদেৱঙ্গ”

ৰাধা আৰু অন্যান্য ২৯

“হে মৰমৰ শিষ্যঙ্গ মই বিচৰা গুৰুদক্ষিণা মই পালোঁ। তোমালোকে লাভ কৰা গভীৰ জ্ঞানেই মোৰ প্ৰকৃত গুৰুদক্ষিণা। আমি সাধাৰণতে অদৰকাৰী বুলি ভবা বস্তুও আচলতে বহু মূল্যবান। আনকি এটা শুকান পাতেও মানুহ, চৰাই বা পৰুৱাৰ বাবে উপযোগী হয়। তেনেহ'লে, এজন মানুহৰ দেহটো যদিহে ইয়াক সৎভাৱে প্ৰয়োগ কৰা হয়— কিমান মূল্যবান হ'ব পাৰে। সেয়েহে নিজে সুখী হৈ থাকিবৰ বাবে আৰু আনক আনন্দ দিবৰ বাবে নিজৰ দেহ-মনৰ সঠিক যত্ন ল'ব।”
—গুৰুৱে আনন্দেৰে ক'লে।

(শিষ্য দুজনে পৰম সন্তোষ মনেৰে গুৰুৰ পৰা বিদায় ল'লে আৰু বহুজনৰ সুখৰ বাবে ভৱিষ্যৎ জীৱনৰ কাৰ্যপন্থা নিৰূপণ কৰিলে।) আচলতে, প্ৰকৃতিয়ে সকলোৰে মূল। প্ৰকৃতিৰ বুকুত থকা সকলো সম্পদ সমানেই মূল্যবান। সেয়েহে সূৰ্যই সকলোকে সমানে পোহৰ দিয়ে, শাৰদীয় জোনাকে গছৰ শুকান পাতকো মায়াময় কৰি তোলে, বতাহে চৌপাশে সুবাস বিয়পায় আৰু বৰষুণে দিয়ে ধনী-দুখীয়া সকলোকে সম-পৰিমাণৰ জল। আমি জীৱনৰ আদিপাঠ প্ৰকৃতিৰ পৰাই শিকিব লাগে আৰু জগতৰ প্ৰত্যেক বস্তুৰে গুৰুত্ব বুজি সদ্ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে। শিক্ষাৰ লগতে জীৱন যাপনৰ বাবে এই মহৎ শিক্ষা উপলব্ধি কৰি বিদ্যার্থী দুজনে আনন্দ মনেৰে গুৰুৰ পৰা বিদায় ল'লে।

০০

যন্ত্ৰণাৰ নাম দিলোঁ ‘ৰঙা’

যন্ত্ৰণাৰ যদি ৰং থাকিলহেতেন
নাম দিলোঁহেতেন ৰঙা।
কলিজাৰ দৰে ৰং তাৰ-
বৰ লাগে অকলে
চাব লাগে অকলে,
চৌপাশে কেৱল একাকীত্বৰ ভয়।
কৰিব লাগে অকলে জয়।

দৈহিক যন্ত্ৰণাৰ মাজত কক্‌বকাই
থাকি, অমলে বহুত কথাই উপলব্ধি কৰিছে।
উপলব্ধিবোৰ লিখি থবলৈও অমলৰ হাতত
জোৰ নাই। বহুতদিন বিচিনাত বাগৰি থাকি

তেওঁৰ শ্ৰীমতীক আচল কথাটো বুজাব পৰা নাই। সম্বন্ধবোৰ ইমান ঠুনুকানে? ড° হাজৰিকা বিমৰ্ষ হৈ বাৰাণ্ডাৰ চকীখনতে বহি পৰিল—

ড° হাজৰিকা ওচৰৰ কলেজ এখনৰ পদাৰ্থ বিজ্ঞানৰ অধ্যাপক। নিজৰ গাড়ীৰে সদায় কলেজলৈ অহা-যোৱা কৰে। ছেমিষ্টাৰ পদ্ধতি হোৱাৰ পৰাই কলেজত ব্যস্ততা বহুত বাঢ়িছে। ক্লাছ কৰা, বহী চোৱা আদি কামবোৰৰ উপৰি Extention work বোৰতো সকলোৱে জড়িত হৈ থাকিব লাগে। অইন কথা ভবাৰ সময়ে নাই। হাজৰিকাই ঘৰতো আজিকালি বেছি সময় দিব নোৱাৰে। Research work বোৰত বহুত সময় দিবলগা হৈছে। ৰাতিপুৱা ৮.৩০ বজাত কলেজলৈ ওলায়, সন্ধিয়া ৬ মান বজাতহে ঘৰ সোমায়। তাৰ পিছত লেখা-পঢ়া কামবোৰ কৰে। গতিকে, শ্ৰীমতীৰ লগতো বেছি কথা-বাৰ্তা কোৱা নহয়।

শ্ৰীমতী হাজৰিকা গৃহিণী। তেওঁৰ হাতত অফুৰন্ত সময়। হাজৰিকা আৰু ল'ৰা-ছোৱালী দুটা ওলাই যোৱাৰ পিছত টিভি চোৱা, গান শুনাৰ বাহিৰে বাকী কাম নাথাকে। কাম কৰা ছোৱালীজনীয়ে ঘৰুৱা কামৰ জঞ্জাল মাৰে। কেৱল কৰিবলগীয়া কামখিনি আৰু ধুব লগা কাপোৰখিনি উলিয়াই দিলেই হ'ল।

তাতেই লাগিল গগুগোল। আজি হাজৰিকাৰ পেণ্টটো ধুবলৈ দিওঁতে শ্ৰীমতীয়ে পেণ্টৰ পকেটত এখনি মহিলাই ব্যৱহাৰ কৰা ধুনীয়া ৰুমাল আৱিষ্কাৰ কৰিলে। বহুত দিনৰ পৰাই হাজৰিকাৰ ওপৰত তেওঁ ৰুগু হৈ আছিল— আগৰ দৰে তেওঁক সময় নিদিয়া বাবে। আজিহে যেন তেওঁ কথাটো বুজি পালে। তাৰ মানে, হাজৰিকাই অন্য কোনো মহিলাৰ...। শ্ৰীমতী হাজৰিকাই কান্দিবলৈ ধৰিলে। ড° হাজৰিকা কলেজৰ পৰা অহালৈ তেওঁ কান্দিয়ে থাকিল। হাজৰিকাই মৰমেৰে 'কি হ'ল'

যন্ত্ৰণাৰ জানো আদি-অন্ত আছে??

দুখ লাগি যায় অমলৰ। ভালদিনবোৰলৈ মনত পৰি যায়। কিমান সুন্দৰ আছিল তাৰ দিনবোৰ। ৰাতিপুৱাই উঠি প্ৰাতঃভ্ৰমণ কৰি আহি, প্ৰাতঃকৃত্য সমাপন কৰে। হাতত বাতৰি কাকতলৈ চাহ জলপান খায়। তাৰপিচত বাইকত উঠাই ল'ৰা-ছোৱালীহালক স্কুললৈ থ'বলৈ যায়। ৮ বজাত ঘৈণীয়েকে যতনাই দিয়া ভাতমুঠি খাই Office লৈ যায়। উভতি আহোঁতে ফল-মূল, তৰকাৰী আদিৰ বজাৰ কৰি লৈ আহে। ৰাতি ল'ৰা-ছোৱালীৰ পঢ়া শুনা তদাৰক কৰি উঠি অলপ T.V. চাই, বৰ ধুনীয়াকৈ দিনবোৰ অতিবাহিত কৰিছিল। কিন্তু, আজি (প্ৰায় তিনিমাহে) অমলে পৰনিৰ্ভৰশীল জীৱন-যাপন কৰিছে। এনে জীৱন কিমান যন্ত্ৰণাময় তাক ভুক্তভোগীয়েহে উপলব্ধি কৰিব পাৰে। অসুখ হোৱাৰ দিন ধৰি অমলৰ বিভিন্ন পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰা হৈছে, কিন্তু অমল সম্পূৰ্ণ সুস্থ হোৱা নাই। দুখতে সি এটা কবিতাকে লিখিলে—

পৰীক্ষা কৰা হয় আমাক গিনিপিগৰ দৰে—

পৰীক্ষা কৰা হয় আমাৰ শৰীৰক

বাৰে বাৰে হানি দিয়া হয় বেজীৰ খোচ,

তেজ লোৱা হয় দিনে বহু বাৰ

চিকিৎসা আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে শেষ হয় আয়ুস।

পৰীক্ষাবোৰৰ নামত খৰচ হয় হাজাৰ হাজাৰ টকা

শ্ৰম আৰু চিন্তাৰ অপচয় হয়

চিন্তাবোৰ দুঃচিন্তা

Report অৰ অপেক্ষাত অতিবাহিত হয় অনেক সময়।

বেমাৰ চিনাক্ত হোৱাৰ আগতেই

শেষ হয় শৰীৰ

এনেদৰে...

পৰীক্ষা কৰা হয় আমাক গিনিপিগৰ দৰে।।

বিচনাত শুই শুই অমলে এইবোৰ ভাবি থাকে। তেজক অমলে বৰ ভয় কৰে। য'তেই তেজ, ত'তেই যন্ত্ৰণা। তেজ চকুলো নহয়। চকুলো নিৰ্মল, ধুই দিব পাৰে যন্ত্ৰণাৰ পাহাৰ। আনহাতে, তেজে সৃষ্টি কৰে যন্ত্ৰণাৰ হাহাকাৰ। যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তি পাবলৈ অমলে আজিকালি কিতাপ পঢ়ে।

লাহে লাহে অমল সুস্থ হৈ উঠিছে। খবৰ ল'বলৈ অহা মানুহৰ সমাগমো কমিছে। Phone-call ৰ সংখ্যাও কমিছে। ঘৰৰ মানুহবোৰৰো কিছু উৎকণ্ঠা কমিছে। অমলৰ পত্নীয়ে তাক ধুনীয়া ধুনীয়া কিতাপ কিছুমান পঢ়িবলৈ উলিয়াই দিছে। কিতাপবোৰ পঢ়ি অমলে জীয়াই থকাৰ কৌশল বিচাৰি পাইছে। নৰমেন ভিন্চেণ্ট পলৰ 'সঠিক চিন্তাৰ আচৰিত ফল' নামৰ কিতাপখন পঢ়ি অমলে যন্ত্ৰণা সহ্য কৰিব শিকিলে। অমলে বুজি পাইছে যে, জীৱনৰ সমস্যাবোৰ হ'ল প্রকৃততে মানুহ জীয়াই থকাৰ লক্ষণ। সমস্যা য'ত, সমাধানো ত'ত। বাইবেলত কোৱাৰ দৰে- আমি বৰ্তমান জীয়াই থাকিব লাগে, আৰু যি ঘটিছে তাক সহজভাবে গ্ৰহণ কৰি গৈ থাকিব লাগে। কিয়নো, ভঙাৰ পিচতো, সকলো খিনিয়েই নতুনকৈ গঢ়ি তুলিব পাৰি। যিয়ে বাধা অতিক্ৰম কৰিব পাৰে তেঁৱেই সকলো লাভ কৰিব পাৰে।

অমল জীয়াই থাকিব। অসুখে অমলক নৱজীৱন দিলে। জীয়াই থকাৰ বাবে অমলে তিনিটা উপায় ললে- জীয়াই থকাৰ ইচ্ছা, জীয়াই থাকিবলৈ চেষ্টা, আৰু পৰম ঈশ্বৰৰ ওপৰত গভীৰ বিশ্বাস। এই বিশ্বাসে অমলক যন্ত্ৰণা জয় কৰিব শিকালে। এতিয়া অমল দৈহিক যন্ত্ৰণাৰ বশ নহয়, বৰং আত্মিক শক্তিৰ সহায়ত যন্ত্ৰণাক অমলে বশ কৰিবলৈ শিকিলে।

০০

ৰত্নমাল

সকলো ঠিকেই আছিল।
সুন্দৰ এখন আটোম-টোকাৰি ঘৰ।
সুন্দৰ স্বাস্থ্যৱান দুটা ল'ৰা-ছোৱালী।
ধুনীয়া বিলাসী গাড়ী, কাম-বনত
সহায় কৰা ছোৱালী, সৰু সৰু ফুলনি
আৰু ৰান্ধনী বাগিচাৰে গুৱাহাটী
চহৰত নিজৰ বুলিবলৈ এখন ঘৰ।
সকলো ধুনীয়াকৈ চলি আছিল—

কিন্তু এটা সাধাৰণ ঘটনাই
সকলো খেলি-মেলি কৰি দিলে।
ড° হাজৰিকাই বহু চেষ্টা কৰিও

মই চ'ৰা-ঘৰে কৈছোঁ...

আজি একবিংশ শতিকাত মোৰ অস্তিত্ব সংকটাপন্ন যদিও ৫০ বছৰ মান আগলৈকে মই তোমালোকৰ ঘৰ-চোতালৰ ‘Gateway’ হৈ আছিলোঁ। নঙলা পাৰ হৈয়ে মানুহে মোৰ অস্তিত্ব অনুভৱ কৰিছিল। সাধাৰণস্বৰূপে গৃহস্থই মোক সজাইছিল। হাত থকা কেইখনমান কাঠৰ চকী, এখন দীঘল আৰামী বেঞ্চ, মাজত এখন কাঠৰ বা বেতৰ ডাঙৰ মেজ, কাঠৰ চাপৰ টুল দুখনমান আৰু লগতে কোনোবাই আৰামী চকী এখনেৰে মোক সজাইছিল। বেৰত মহাত্মা গান্ধী, জৱাহৰলাল নেহৰুৰ বন্ধাই থোৱা ফটোৰ কাষত ‘স্বাগতম’ বা ‘Welcome’ বুলি ঘৰৰ গৃহিণীয়ে হাতেৰে চিলাই কৰি বন্ধোৱা ফটোফ্রেম দুখনমানো ওলোমাই ৰাখিছিল। গোবৰ-মাটিৰে মচি চিকুণাই থোৱা মজিয়াত ভৰি দিয়েই গা-মন শাঁত পৰি গৈছিল। অলপ আধ্যাত্ম মানুহ হ’লে মজিয়া পকী কৰিছিল আৰু কিছুমানে বেৰৰ কাষত লগাকৈ বহিবৰ বাবে পকী বেঞ্চ বনাই দিছিল। সাধাৰণতে চ’ৰা-ঘৰত পৰ্দাজাতীয় কাপোৰ লগোৱা নহৈছিল, সেয়েহে ঘৰটো সদায় পোহৰ হৈ আছিল। চোতালৰ আগত মুকলিকৈ সজোৱা এনে চ’ৰাঘৰত সুন্দৰকৈ ৰ’দ-বতাহ সোমাইছিল।

চ’ৰা-ঘৰৰ বুকুত বিভিন্ন গুৰু-গম্ভীৰ আলোচনা হৈছিল। মাজে-সময়ে গান-বাজনা, স্মৃতি-তামাচাও হৈছিল। বিয়া-বাৰুৰ বন্দৰস্ত, মাটি-বাৰী কিনা-বেচাৰ দৰ-দাম, দেশ-বিদেশৰ বিভিন্ন গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় আদিৰ আলোচনা মোৰ বুকুতে কৰা হৈছিল। সাধাৰণতে ঘৰৰ মহিলাখিনিয়ে এনে আলোচনাত অংশগ্ৰহণ কৰা নাছিল, কেৱল চাহ-পানী যোগান ধৰিছিল।

বুলি কেবাবাৰো সুধিলে। প্ৰথমতে তেওঁ কান্দিয়ে থাকিল, একো নকয়। শেষত হাজৰিকাই গাত হাত দি মৰম কৰি সুখিব লগুঁতে শ্ৰীমতী হাজৰিকা বাঘিনীৰ দৰে জঁপিয়াই উঠি চিঞৰিবলৈ ধৰিলে—

“নুচুব মোক, নালাগে মোক মৰম কৰিব। পেণ্টৰ পকেটত কাৰ ৰুমাল লৈ ফুৰিছে, সেইজনীকে মৰম কৰকগৈ যাওক—”

ড° হাজৰিকাই প্ৰথমতে একো বুজা নাছিল। ‘ৰুমাল’ শব্দটোৱে কেৱল তেওঁক এটা কথা মনত পেলাই দিলে।

যোৱাকালিৰ কথা। গণিত বিভাগৰ অধ্যাপিকা ললিতা দেৱীয়ে Seminar সম্পৰ্কে কিবা এটা কথা আলোচনা কৰিবলৈ হাজৰিকাৰ বিভাগলৈ আহিছিল। আলোচনাৰ শেষত সকলোৰে লগ হৈ চাহ-বিস্কুট খাইছিল। ললিতা দেৱীয়ে হাত মচি উঠি ভুলতে তেখেতৰ ৰুমালখন হাজৰিকাৰ বিভাগতে এৰি থৈ আহিছিল। হাজৰিকাই ভাবিছিল যে ঘৰলৈ যোৱা সময়ত গণিত বিভাগত সোমাই ললিতা দেৱীৰ ৰুমালখন দেৱীক দি দিব। কিন্তু যোৱাৰ সময়ত দেখিলে যে, গণিত বিভাগৰ সকলো কেইজন ইতিমধ্যে ঘৰলৈ গৈছে আৰু সহায়কজনেও তলাবন্ধ কৰি ওলাই গ’ল। গতিকে আজি দেৱীক লগ কৰি দিব বুলি ৰুমালখন তেখেতে পেণ্টৰ পকেটতে ভৰাই ল’লে। আজি হাজৰিকাই বেলেগ এটা পেণ্ট পিন্ধি কলেজলৈ গ’ল আৰু ৰুমালৰ কথা একেবাৰে পাহৰি পেলালে। সেই ৰুমালখনেই শ্ৰীমতী হাজৰিকাৰ মনত এনে সন্দেহৰ সৃষ্টি কৰিলে—

হাঁহিবই নে কান্দিব একো ভাবি নাপাই ড° হাজৰিকা আন্ধাৰতে বহি থাকিল—

এনেকৈয়ে ভাগেনে সপোন

মানুহ আশাধাৰী প্ৰাণী। আশাক লালন-পালন কৰিয়ে মানুহ জীয়াই থাকে। মানুহে সপোন দেখে- সপোনত দিঠকত পৰিণত হ'বও পাৰে, নহ'বও পাৰে। তথাপি মানুহে সপোন দেখে।

মিতালীয়েও সপোন দেখিছিল। দুজনী ছোৱালীৰ সৈতে মিতালীৰ এখন আটোমটোকাৰী ঘৰ। ছোৱালী দুজনীক যিমান পাৰে উপযুক্তভাৱে গঢ়ি তুলিবলৈ মিতালীয়ে সকলো সহ্য কৰিছিল। মিতালীৰ ডাক্তৰ স্বামীয়ে ঘৰত বেছি সময় দিব নোৱাৰে। গতিকে ঘৰ-বাৰী, ছোৱালী দুজনী আৰু ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ লগত সম্পৰ্ক ৰাখে মিতালীয়ে। মিতালী অবিহনে ঘৰখনৰ কথা ভাবিবই নোৱাৰি।

মিতালীহঁতৰ বিয়া হ'বৰ ১৫ বছৰেই হ'ল। যোৱা ১৫ বছৰে স্বামীয়ে মিতালীক কোনো ক্ষেত্ৰতে হকা-বাধা কৰা নাই। মিতালীয়ে যি বিচাৰে হাতত পাই আহিছে। ঘৰখন আটোমটোকাৰীকৈ সজাই মিতালীয়ে বহুত ভাল পায়। মোহন আৰু মালতীয়ে মিতালীক ইটো-সিটো কামত সহায় কৰি দিয়ে। মোহনে বজাৰ-সমাৰ কৰি দিয়ে আৰু মালতীয়ে পাকঘৰৰ লেঠা মাৰে। ছোৱালী দুজনীৰ গানৰ ক্লাছ, আৰ্ট ক্লাছ বা অনা-নিয়া কৰে মিতালীয়ে নিজেই। মিতালী বৰ ভাল ড্ৰাইভ কৰে। সেইবাবে তাইৰ স্বামী এইক্ষেত্ৰত নিশ্চিত। দুয়োজনী

ছোৱালী পঢ়া-শুনাত চোকা। এতিয়ালৈ ছোৱালী দুজনীয়ে মাক-দেউতাকৰ অবাধ্য হোৱা নাই। মিতালীৰ সংসাৰত একো দুখ নাই। কিন্তু কেতিয়াবা বিধাতাই ইমান সুখ কঁপালত নিদিয়ে।

মিতালীয়ে সপোন দেখিছিল ছোৱালী দুজনীক মানুহ কৰিবলৈ। তাইৰ জীৱনৰ যেন সংকল্পই হ'ল ছোৱালী দুজনী। ইতিমধ্যে ছোৱালী দুজনীয়ে নাচ-গানতো পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাইছে। পঢ়া-শুনাতো দুয়োজনী শ্ৰেণীৰ ভিতৰতে লেখতল'বলগীয়া। কিন্তু বিধিৰ বিধান নেযায় খণ্ডন। সদায় মাকে অনা-নিয়া কৰি থকা ছোৱালী দুজনীক লৈ মাক-দেউতাকৰ কোনো দুঃচিন্তা নাছিল।

কিন্তু কেতিয়াবা সপোন ভাগি যায়। মিতালীৰো সপোন ভাগিল। আনদিনাখনৰ দৰে ছোৱালী দুজনীক স্কুললৈ থ'বলৈ মিতালীয়ে গাড়ীখন উলিয়াইছিল। ছোৱালী দুজনীক ইউনিফৰ্ম পিন্ধাই দি উঠি মিতালীয়ে হালধীয়া ৰঙৰ চুৰিদাৰযোৰ পিন্ধিছিল। আহোতে এবাৰ বিউটি পাৰ্লাৰত সোমাই অহা কথা। কিন্তু মিতালীহঁত স্কুল গৈয়ে নাপালে। মিতালীৰ চুইফট ডিজয়াৰ গাড়ীখনক পিছফালৰ পৰা আন এখন গাড়ীয়ে বৰ বেয়াকৈ খুন্দা মাৰিলে। ফলত পিছফালত বহি থকা ছোৱালী দুয়োজনী থিতাতে নিহত হ'ল। মিতালীয়ে কথমপি মৃত্যুৰ মুখৰ পৰা বাছিল। কিন্তু সাংঘাটিক চকু পাই তাই মুখৰ মাত হেৰুৱাই পেলালে। দুজনী কাণসমনীয়া কিশোৰী ছোৱালীৰ হাঁহি-মাতোৰে ভৰপূৰ ঘৰ এখন হঠাতে স্তব্ধ হৈ গ'ল। মিতালীৰ সপোন শেষ হৈ গ'ল। আত্মীয়সকলে বহুত চেষ্টা কৰিও মিতালীৰ মুখৰ মাত উলিয়াব নোৱাৰিলে। সকলোৰে মুখে মুখে এটাই কথা— “এনেকৈয়ে ভাগে নে সপোন?”

০০

ৰমেন উত্তীৰ্ণ হ'ল। তাৰ পাছত গেৰেজৰ পৰা কিছুদিন চুটি লৈ ৰমেনে ভালকৈ অধ্যয়ন কৰিলে আৰু মূল পৰীক্ষাতো উত্তীৰ্ণ হ'ল। তেতিয়াও তেওঁ কাকো এইবিষয়ে নজনাগৈ। আৰু এদিন ৰমেনৰ মৌখিক পৰীক্ষা অনুষ্ঠিত হ'ল। ৰমেনে গভীৰ আত্মবিশ্বাসেৰে পৰীক্ষকৰ মন জয় কৰিলে। অৱশেষত এদিন টিভি, বাতৰি কাকত সকলোতে ৰমেন নাথৰ নাম প্ৰকাশ হ'ল। “গেৰেজত কাম কৰা ৰমেন নাথৰ সফলতা”— ৰমেন নাথ বহুত ডাঙৰ চৰকাৰী বিষয়া হ'ল।

কিন্তু তুমি ইমান কথা কেনেকৈ জানিলা মা? তুমিতো কেতিয়াবাই বিয়া হৈ কলিকতালৈ গুচি আহিলা— হিয়াই মাকক প্ৰশ্ন কৰিলে।

‘ও তোমাক কোৱাই নাই নহয় মই হিয়া। যোৱা কালি মোৰ বান্ধৱী সুস্মিতাই ফোন কৰিছিল। সুস্মিতাহঁতৰ অ’ফিচত নতুন চক্ৰ বিষয়াই জইন কৰিছে। সুস্মিতাই চিনাকি হ’বলৈ গৈ দেখে যে সেইজন আন কোনো নহয়, আমাৰ লগত হাইস্কুলত একেলগে পঢ়া ৰমেন নাথ। ৰমেনে সুস্মিতাক লগ পাই বৰ ভাল পালে। মোৰো খবৰ লৈছে হেনো। চোৱাচোন হিয়া, মানুহে নিজৰ চেষ্টাৰ ফলত কিমান ডাঙৰ মানুহ হ’ব পাৰে।’

‘হয় নে মা’— হিয়াই ক’লে। ‘এইবাৰ আমি অসমত গ’লে ৰমেন মামাক লগ কৰিম দিয়া মা।’

‘ও, হ’ব দিয়া। আমি নিশ্চয় ৰমেন মামাক লগ কৰিম। এতিয়া তুমি ভাল ছোৱালীৰ দৰে পঢ়ি থাক। মই ৰন্ধা-বঢ়াৰ কাম কৰোঁ।’— শান্তাই হিয়াৰ মূৰত হাত ফুৰাই অতি আনন্দমনে ৰান্ধনী ঘৰলৈ গ’ল।

০০

মাজে-সময়ে চ’ৰা-ঘৰত সৰু-সুৰা মেল-মিটিং চলিছিল। তাৰোপৰি চুবুৰীৰ নামঘৰৰ প্ৰাঙ্গণত বছৰি অনুষ্ঠিত কৰা নাটক বা ভাওনাৰ প্ৰাৰম্ভিক আখৰাৰ কাম কাৰোবাৰ চ’ৰা-ঘৰত বহিয়েই ঠিক কৰা হৈছিল।

মূল ঘৰ বা বৰঘৰৰ পৰা অলপ আঁতৰত হোৱা বাবে চ’ৰাঘৰত গোপন কথাবোৰ মুকলিমূৰীয়াকৈ আলোচনা কৰিব পৰা গৈছিল। চ’ৰা-ঘৰবোৰত কিছুমানে এখন কাঠৰ চালপীৰাও ৰাখিছিল। দূৰ সম্পৰ্কীয় আলহীক ৰাতি আশ্ৰয় দিবলৈ চ’ৰা-ঘৰেই উপযুক্ত ঠাই আছিল।

ঘৰখনত বিবাহৰ উপযুক্ত ছোৱালী থাকিলে চ’ৰা-ঘৰৰ গুৰুত্ব বেছি আছিল। ছোৱালী চাবলৈ অহা দৰাঘৰৰ মানুহক চ’ৰা-ঘৰতে আদৰ-সাদৰকৈ বহিবলৈ, জলপান খাবলৈ দিয়া হৈছিল। অৱশ্যে ছোৱালী চাবলৈ আহিলে মই অলপ বেলেগ ৰূপ আৰু সমাদৰ পাইছিলোঁ। ছোৱালী চোৱা, বিয়াৰ দিন-বাৰ ঠিক কৰাৰ পৰা আঠমঙলা হৈ নোযোৱা পৰ্যন্ত মোৰ আদৰ মন কৰিবলগীয়া আছিল।

কিন্তু, মোৰ গুৰুত্ব বৰ্তমান কমি আহিছে। বিভিন্ন কাৰণত বৰ্তমান মানুহ ব্যস্ত হৈ থাকে। সেয়েহে, পদূলি-মুখত এটি চ’ৰা-ঘৰ সাজি তাত বহিবলৈ মানুহৰ সময় নোহোৱা হৈছে। তাৰোপৰি মাটি-বাৰী কমি অহা বাবেও বৰ্তমানৰ মানুহে একেটা ঘৰতেই (বা Flat-অৰ বুকুতে) Bedroom, Kitchen, dining Room, Drawing room আদি নাম দি চ’ৰা-ঘৰ বুলি যে অসমীয়াত এটা শব্দ আছিল— তাক পাহৰি পেলাইছে। তথাপি মোৰ দুখ নাই। মোক তোমালোকে য’তেই থোৱা, তাতেই থাকিম। কেৱল ব্যস্ততাৰ মাজত অলপ সময় উলিয়াই হ’লেও তোমালোকে তোমালোকৰ শিপা ক’ত আছে মন কৰিবাচোন। তাতেই মোক বিচাৰি পাবা।

০০

যত্ন কৰিলে ৰত্ন পায়

তাৰ পিছত কি হ'ল মা? কোৱানা—

ক'ম ৰ'বা। আগতে গান্ধীৰ গিলাচ খাই লোৱাচোন।

গান্ধীৰ খালেহে সাধু ক'ম।

ও দিয়া— হিয়াই ঘোড় ঘোড় কৈ গান্ধীৰ গিলাচ খাই দিলে। এতিয়া কোৱা মা।

তাৰ পিছত... হিয়াৰ মাক শান্তাই ক'ব খুজিও ৰৈ গ'ল।
কিমাননো আৰু সাধু সজাব তেওঁ। ১০ বছৰীয়া হিয়া সাধু

নুশুনাকৈ একো নাখায়। গান্ধীৰ খুৰাবলৈও সাধু, ভাত খুৰাবলৈও সাধু, শুৰাবলৈ সাধু। দিনটোত শান্তাই হিয়াক বহুত সাধু ক'ব লগা হয়। সেয়েহে কাম কৰাৰ মাজে মাজে শান্তাই সাধুৰ প্লট ভাবি থাকে। আজি দিনতেই তেওঁ ভাবি থৈছে— সন্ধিয়া হিয়াক ৰমেনৰ সাধু ক'ব। ৰমেন শান্তাইতৰ গাঁৱৰে ল'ৰা। অতি দুখীয়া পৰিয়ালৰ ল'ৰা ৰমেন। শান্তাৰ লগত স্কুলত একেলগে পঢ়িছিল। মেট্ৰিক পাছ কৰাৰ পাছত শান্তাক দেউতাকে টাউনৰ কলেজত নাম লগাই দিলে। আৰু ৰমেনে ...

“কোৱানা মা ৰমেনৰ কি হ'ল?”— হিয়াৰ প্ৰশ্নত শান্তাই কৈ গ'ল— ৰমেনৰ বিজাল্ট মোতকৈ ভাল হৈছিল কিন্তু অৱস্থা ইমান বেয়া যে তাক কলেজত নাম লগাই দিবলৈ পৰিয়ালৰ টকা-পইচা নাছিল। ঘৰৰ ওচৰত তেনে উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানো নাছিল। সেয়েহে ৰমেনে ক'ৰবাত কিবা কাম পায় নেকি বিচাৰিলে। দুই-তিনিদিন বিচাৰাৰ পাছত ৰমেনে এটা গেৰেজত কাম পালে। দুশ টকাত ৰমেনে দৈনিক ১০ ঘণ্টাকৈ গেৰেজত কাম কৰিবলৈ ল'লে। কিন্তু পঢ়িবলৈ তেওঁৰ মন আছিল। সেয়েহে ৰাতিৰ কলেজ এখনত ৰমেনে উচ্চতৰ মাধ্যমিকত নৈশ শ্ৰেণীত নামভৰ্তি কৰিলে। দিনৰ ১০ ঘণ্টা কাম, ৰাতিৰ ক্লাছ আৰু নিজে ৰন্ধা-বঢ়া কৰি খাই ৰমেনে প্ৰথম বিভাগত হায়াৰ চেকেণ্ডাৰী পৰীক্ষা পাছ কৰিলে। তাৰ পাছত ৰমেনে বি.এ.ক্লাছৰ সাধাৰণ পাঠ্যক্ৰমত নামভৰ্তি কৰিলে। ৰমেনে ৰাতি ৰাতি ঘৰতে পঢ়ি কিবাকৈ পৰীক্ষা দি ডিষ্টিংচনসহ বিএ পাছ কৰিলে। তাৰ পাছত ৰমেনে অসম লোক সেৱা আয়োগৰ দ্বাৰা অনুষ্ঠিত প্ৰশাসনীয় পৰীক্ষাৰ বাবে পৰীক্ষা দিবলৈ নিজকে প্ৰস্তুত কৰিলে। দিনত কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰাৰ পাছত ৰাতি অতি কষ্ট কৰি তেওঁ সাধাৰণ জ্ঞান আৰু প্ৰয়োজনীয় আন বিষয়বোৰ গভীৰভাৱে অধ্যয়ন কৰিবলৈ ধৰিলে। কোনেও গম নোপোৱাকৈ অসম লোক সেৱা আয়োগৰ প্ৰাৰম্ভিক পৰীক্ষাত

বতৰৰো একোটা ৰং থাকে

খাতুৰো একোটা পৰিচয় থাকে
অমিলবোৰতো এক মিল থাকে
দিন ৰাতিৰ একোটা ছন্দ থাকে
সময়ৰো একোটা সময় থাকে

আহিনৰ সুবাসত শেৰালি থাকে
শৰতৰ নিয়ৰত দুবৰি তিতে
কঁহুৰাৰ ৰংবোৰ মলয়াই বিয়পাই
শুকুলা ডাৱৰে ৰ লাগি চায়?

খুটিয়াই চাওঁ ৰঙবোৰ- খাজে খাপে মিলি যায়
মিলাই চাওঁ শব্দবোৰ- কোনে ক'ত ৰ-ৰাই!!

বতৰৰ ৰঙবোৰে কাণে কাণে কৈ যায়...
চাব জানিলে চোৱা যায়... নাজানিলে ঠাইতে লুকাই।।

০০

ইমান যে ভাল লাগিছে মা

মা, কিমান দিনৰ মূৰত যে পালো
তোমাৰ গাৰ আমোলমোল গোল
হেঁপাহ পলুৱাই মেৰিয়াই ল'লো
তোমাৰ শাৰীৰ আচলখন

সদায় লকডাউন হোৱা হ'লে মা...
শুই থাকিব পাৰিলোহেঁতেন তোমাৰ লগত
হোমৱৰ্কৰ লেঠা নাথাকিব
খেলি থাকিলোহেঁতেন ভাইটিৰ লগত

চৰাই পোৱালিবোৰক চোৱাচোন মা
নাচি জপিয়াই আছে গীত গাই
ৰাতিপুৱাৰে পৰা সন্ধিয়ালৈ চোন
সকলো চৰাইয়ে আছে ৰমলিয়াই

দেউতা যে মোৰ ইমান ভাল

এতিয়াহে বুজি পালো মা,
আগতে দেখোন দৌৰা দৌৰিতে
দেখাই নাছিলো দেউতাৰ ছাঁ।

তোমাৰ হাতৰ দাইল ভাত
ইমান সোৱাদ কেনেকৈ হয়
এতিয়াহে মই বুজি পালো মা
ফাষ্ট ফুড খোৱা ভাল নহয়।

মৰিলেও মৰিম থাকিলেও থাকিম
আমি সদায় একেলগে মা
ভাল দিন বেয়া দিন চিন্তা নকৰো
উপভোগ কৰিম দিনটো মা।।

(লকডাউনৰ অনুভৱ)

০০

বৰষুণৰ গীত

বৰষুণৰ গীত শুনিবাচোন!
কলিজাৰ ধপ্ধপনিৰ ছন্দে ছন্দে
গীত গায় বৰষুণে

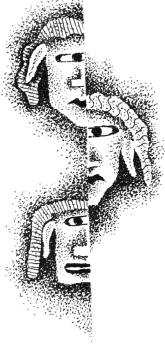
আৰোহণ অৰোহণ গতি
গীতৰ মাজে মাজে

কোনোবা অজানা শিল্পীয়ে
আঁকি দিয়ে চিকিমিকি বিজুলী ৰেখা।
কাণপাতি শুনিলেই অনুভৱ কৰিব পাৰি
জাক জাক বৰষুণৰ গুণগুণ গুণগুণ...
যেন কোনোবা সুন্দৰী অপ্সৰাৰ
নূপূৰৰ ৰণজুন্ ৰণজুন্।

কৃষকৰ হেঁপাহৰ, সপোনৰ বৰষুণ
নামি আহা, নামি আহা,
জাকে জাকে বৰষুণ।

০০

মৃত্যুৰ ছবি

মৰিবলৈও আমি শিকিব লাগে
জীৱনে শিকাই মৃত্যুৰ কলা
মৰি যোৱাজন হেৰাই যায়
হেৰাই যায় মনৰ পৰা
হেৰাই যায় স্মৃতিৰ পৰা।

প্ৰাণৰ লগতে মৃত্যুৱে লৈ যায়
জীৱনৰ ইতিহাস...

মৃত্যু নোহোৱালৈকে জীয়াই থকা যায়
মৃত্যুৱে মচি দিয়ে
দিয়া-লোৱাৰ খতিয়ান,
জীৱনৰ জমা-খৰছ!

মৃত্যুৰ পিছতে অস্পষ্ট হৈ যায়
জীৱনৰ কেনভাচ
জীয়াই থাকোতে সেয়েহে
আঁকিবলৈ শিকো আহা মৃত্যুৰ ছবি!

○○

শেষ হ'লেও শেষ নহয়

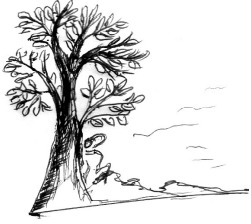

শেষ হৈও শেষ নহয় আমাৰ কথা
পাহৰিব খুজিও পাহৰিব নোৱাৰোঁ বুকুৰ ব্যাথা!

বতৰ সলনি হয়
সপোন ওলমি ৰয়
মহাকালত বিলীন হ'ল বহুজনৰ জীৱন গাঁথা।।

○○

কোন তুমি

জন সমুদ্রৰ বুকুত হেৰাই যাবাচোন সময় পালে
বিচাৰি চাবা কোন তুমি!

মুকলি আকাশৰ তলত বহিবাচোন অকলশৰে
অনুভৱ কৰিবা কোন তুমি!!

নৈৰ পাৰত বহি শুনিবাচোন পানীৰ লহৰৰ শব্দ
'গতিয়েই জীৱন' বুলি বুজিবা তুমি!!!

০০

অলিখিত

গুপ্ততে-বুকুতে সাঁচি থওঁ সযতনে
অলিখিত অলেখ কাহিনী।
গুজৰি গুমৰি বুকুতে সামৰোঁ
অবুজ অভিমানখিনি।

লিখিব পৰা হ'লে বুকুৰ বেদনা
নিগৰি ওলালহেঁতেন নীলা চিয়াঁহীৰে লিখা
'সাহেব-বিবি-গোলামৰ'
হেজাৰ কাহিনী!

০০

ক্লাছৰম, কমনৰম, কেটিন...

দিন বাগৰি যায়
পৰীক্ষাৰ টেনছনৰ মাজত
হেৰাই যাব খোজে সিহঁতৰ হাঁহিবোৰ
চঞ্চলা হৰিণীজনী হৈ পৰে গুৰু-গম্ভীৰ
পূৰ্ণ হৈ আহে দেহ-মন-মগজু সকলো
সময়ৰ লগে লগে অতিক্ৰম কৰে
আনুষ্ঠানিকতাৰ একো একোটা স্তৰ

আৰু এদিন
আহি পৰে বিদায়ৰ ক্ষণ
পখিলাটোৰ দৰে নাচি-বাগি অহা জন
লাহে লাহে আঁতৰি যায় দুচকুত পানী লৈ
কজলা পাতৰ বং সেউজীয়া হোৱাৰ দৰে
নতুন অভিজ্ঞতাই সলনি কৰি দিয়ে তেওঁলোকৰ মন
জীৱনৰ আলোক বিচাৰি—
তেওঁলোক আগবাঢ়ে আলোকৰ সন্ধানত।

০০

ছবি

মানুহবোৰক চোন কেতিয়াবা
ছবি যেন লাগে
কোনোবাই যেন আঁকি আছে
অদৃশ্য হাতেৰে...

মাজে মাজে চোন সলনি হয়
ছবিবোৰৰ বং
ধৰিবকে নোৱাৰো...
কেতিয়া হাঁহে, কেতিয়া কৰে খং!

কেতিয়াবা ছবিবোৰ ডাঙৰ হয়
গিলি থয় সৰু সৰু ছবি

আকাৰ সলনি হ'লেও
চিনিব পাৰি ছবিখন,
বং ৰূপহে সলনি হয়
সলনি নহয় 'মানুহজন'!!

০০

সুখ

তুমি যে নোহোঁৱা হ'লা
মনতে নপৰে চোন!

ভালেই আছোঁ মই — সুখতে আছোঁ।
খাইছোঁ শুইছোঁ দেখিছোঁ দেখুৱাইছোঁ।

অভাৱ মোৰ বাবে আজি এক অচিনাকী শব্দ!
চৌপাশ উভৈনদী—
সম্বৰ্দ্ধনা সভা আৰু মহোৎসৱৰ
চকু চাট মাৰি ধৰা পোহৰ।।

জোন তৰা কিয় লাগিছে!
আকাশলৈ কিয় চাব লাগিছে!
সজায় দিছে কৃত্ৰিম আকাশ
কিনি আনিছোঁ জোন তৰা!!

সুখতেই আছোঁ মই!!
প্ৰকাণ্ড আৰামী বিচনাত এৰি দিছোঁ দেহ
মৃদু স্বৰত বাজি আছে 'ওৱেষ্টাৰ্ন মিউজিক্'
ৰঙা-নীলা লাইটৰ কোমল পোহৰ
যৌৱন ভৰপূৰ—
নাথাকিলে কি হ'ল সেওঁতাৰ সেন্দূৰ!!○

আলোকৰ সন্ধানত

গছে পাত সলায়
কজলা কুঁহিপাতে হৃদয় জুৰায়
লাহে লাহে সলনি হয় পাতৰ বৰণ...
পাতল সেউজীয়া, ডাঠ সেউজীয়া, হালধীয়া
তাৰ পিচত সৰি পৰে পাতবোৰ এটি দুটিকে...

একেদৰে,
দুচকুত সপোন লৈ
চটফটীয়া পখিলাটো হৈ আহে
নতুন ল'ৰা-ছোৱালীবোৰ।
হাঁহি-খিকিন্দালিৰে ভৰি উঠে

সাধুকথাৰ অজগৰলৈও নিদিবি আই
নালাগে, নালাগে দিব মোক নেপূৰ পিন্ধাই।

কাকুতি কৰিছোঁ আই...
বিয়া দিবি তই মোক, এজন জীয়া মানুহলৈ

দুখুনি 'বাৰীৰ কোঁৱৰ' হ'লৈও হ'ব
সুখে-দুখে পইতা এগাল খাই যাম পথাৰলৈ,
আজৰি পৰত বজাব বাঁহী তেওঁ গছৰ ছাঁত বহি
শুনি ব'ম মই কানাইৰ বাধাজনী হৈ!
লগে ভাগে এসাঁজ খাই
শুই পৰিম একেলগে শীতল পাটীত।
উমাল বুকুৰ মাজত সোমাই
জিৰণি ল'ম ৰাতিটোৰ বাবে।

মাটিৰ মানুহ মই আই...
মাটি আৰু মানুহৰ মাজত থাকিম জীয়াই!

০০

বাধা আৰু অন্যান্য ৬০

সময়ৰ অগ্ৰগতিত....

সময়ৰ অগ্ৰগতিত
বৰ্তমান অতীত হয়।
মহাকালৰ বুকুত জিন্ যায়
সৰু বৰ অলেখ ঘটনা।

ঋতুৰে বাগৰ সলায়,
চক্ৰাকাৰে ঘূৰি থকা পৃথিৱীৰ বুকুত
নতুন পুৰনি হয়।

কুঁহিপাতে বং ধৰে
ৰঙচুৱা-সেউজীয়া-হালধীয়া
তাৰপিছত...
সৰি পৰে সকলোৰে অগোচৰে।
লঠঙা হয় গা-গছ।
এয়াই জীৱন!
গছৰ বা মানুহৰ
একে ধৰণৰ!!

০০

বাধা আৰু অন্যান্য ৫৭

জীৱনৰ ৰং

দুপৰীয়াৰ ৰ'দত বহি পাহৰিব পাৰি জানো
ৰাতিপুৱাৰ কোমল ৰ'দৰ উত্তাপ
নতুবা, আবেলিৰ হেঙুলীয়া ৰং

যৌৱনৰ দুপৰীয়াৰ জিলমিল দিনবোৰে
পাহৰাব পাৰে জানো
শৈশৱৰ ধেমালিৰ আলসুৱা ৰং।

সুখ-দুখ হাঁহি-কান্দোনৰ বিভিন্ন ৰঙে
ৰং সানে জীৱনৰ বিভিন্ন ঋতুত
জীৱন হয় ৰহনীয়া ৰং লাগি সময়ৰ
সময়ে সলনি কৰিব পাৰে ৰং জীৱনৰ।

০০

কাকূতি কৰিছোঁ আই

ভগৱানলৈ নিদিবি আই...
নিদিবি কোনো অৱতাৰী পুৰুষলৈ!
মোক মানুহলৈ বিয়া দিবি আই
তেজ-মঙহেৰে গঢ়া, আবেগ-অনুভূতিৰে ভৰা
সাধাৰণ মানুহলৈ।

মই ৰাজকুঁৱৰী নহয় আই
নালাগে স্বামী মোক, ৰাজকুমাৰ গৌতমৰ দৰে
হ'ব নোৱাৰিম মই যশোধৰা
নোৱাৰিম সহিব আই
ৰাজকুমাৰ, বুদ্ধদেৱ হোৱাৰ যাতনা

কোনো মহাপুৰুষলৈ নিদিবি আই
নোৱাৰিম জীয়াই থাকিব কালিন্দী আই হৈ,
সহিব নোৱাৰিম মাজৰাতিৰ উজ্জল চাকিৰ পোহৰ
আৰু নোৱাৰিম সহিব ভাৰ নিৰুদ্বেগ জীৱনৰ!